

ELŐSZÓ BEN LERNER VERSEIHEZ

Ben Lerner amerikai költő, író, esszéista a Kansas állambeli Topekában született 1979-ben, és saját elmondása szerint jogásznak készült, mígnem kamaszként beleszeretett a versekbe. Ma már az amerikai középgeneráció egyik legfontosabb költőjeként és regényírójaként tartjuk számon, pályája azonban rendhagyó módon indult. Gimnáziumi éveiben nemcsak hogy rendszeresen részt vett a középiskolai vitaversenyeken, de egy ízben meg is nyerte a rögtönzött törvénytudományi érvelésből rendezett országos találkozót. Lerner szülei mindketten pszichológusok, akik ekkoriban a híres topekai Menninger klinikán dolgoztak. Lerner versei és regényei gyakran merítenek ihletet abból a kulturálisan és nyelvtanilag is heterogén közegből, amelyben az egyik oldalon a pszichológia és a költészet választékos nyelve, a másikon a mélyen republikánus Kansas vitaversenyei és a kamaszkori freestyle rapelés heves érvelési technikája állt.

Lernernek, aki a Brown Universityn politológiát, majd költésztant hallgatott, és tanárai között tudhatta például a híres lírikust, C. D. Wrightot is, már költői indulása is figyelemre méltó volt. Első verseskötete, az ötvenkét szonettből álló *The Lichtenberg Figures* [Lichtenberg-ábrák] 2004-ben jelent meg, és rögtön el is nyerte a Hayden Carruth-díjat. Lerner ezt követően 2003-ban Fulbright-ösztöndíjasként Madridba utazott, itt kezdte el írni második, *Angle of Yaw* [A forgás iránya] című kötetét, mely 2006-ban látott napvilágot, és amely bekerült a National Book Award döntősei közé. Harmadik, a *Mean Free Path* [Közepes szabad úthossz] című verseskötetét 2010-ben publikálta, 2015-ben pedig elnyerte a nívós McArthur-ösztöndíjat. Végül 2016-ban megjelentetett egy gyűjteményes kötetet is *No Art* [Semmi művészet] címmel, mely a három megelőző verseskötet anyagát foglalja magába, és néhány új szöveggel is kiegészül. Regényeire szintén komoly kritikai figyelem irányul.

Ha Ben Lerner költészetét szeretnénk jellemezni, nem kerülhetjük meg a nagy amerikai elődöket: a hatvanas években induló New York School szerzőit, akiknek tagadhatatlan a ma alkotó angolszász költőgenerációkra gyakorolt hatása. John Ashbery, Frank O'Hara vagy Kenneth Koch írói stílusa többek között olyan szerzők poétikájára hatott, mint a New York School másodgenerációjához tartozó Dean Young, vagy a manapság hatalmas népszerűségnek örvendő Ocean Vuong, akinek épp Ben Lerner volt az egyetemi mentora. Lerner versepítkezése a legpontosabban azzal az újszürrealista montázs-technikával jellemezhető, mely a legkülönbözőbb nyelvi regisztereket és megszólalás-módokat lépteti egymással párbeszédbe a tudományos szaknyelvtől kezdve az utcai párbeszédéből, tévéből elkapott, újsághírekből ellesett élőbeszéd-szerű vagy zsurnalisztikus félmondatokon keresztül egészen az emelkedett, látomásosan elvont, máskor a leg-hagyományosabban szentimentális, lírai futamokig. Lerner verseibe tehát állandóan zajok szűrődnek be, mintha az ember a tévé csatornáit kapcsolgatná. A rendkívül tudatosan szerkesztett gondolatritmusok azonban semmit sem bíznak a véletlenre. Mohácsi Balázs szerint Lerner prózanyelvét egy állandó analitikus-reflexív modalitás jellemzi: „a reflexiót is illessük reflexióval”. És ez a recept a verseknél is működik.

Hadd idézzem végül John Ashbery Gertrude Stein *Stanzák meditáció közben* című könyvéről írt sorait (szintén Mohácsi fordításában), melyek nemcsak Steinre, de magára Ashberyre, sőt Lernerre is igazak: „Mint az emberek, Stein verssorai megnyugtatók vagy

idegesítő, briliánsak vagy fárasztók. Mint az emberek, néha teljességgel érthetetlenek, máskor tökéletesen érthető minden tettük; vagy megtorpannak a sor közepén és elkalandoznak, magunkra hagynak minket a fizikai világban, a gondolatok, a virágok, az időjárás és a valós nevek e nagy gyűjteményében.” A Lerner-líra elmélyült figyelmet kíván, de a befektetett energia megtérül.

B E N L E R N E R

[A sötétség összeszedi az üres poharakat]

*A sötétség összeszedi az üres poharakat, kiüríti hamutálcáinkat.
Hogy ez „örökké tarthat”, jó értelemben gondoltad?
Fent, az illatos gerendák közt molyok fészülnek át a selymesebb port.
Mondd be nyugodtan a végszót, vagy oltsd le*

*a lámpát. A nagyságrendek mentén egy írásjel,
hordozható, keskeny – Basszus. Elvesztettem. De az árnyéka. Kivetül
hosszú távon. Ahogy minket a sötétség kiretusál.
Korábban azt kérdezted, bevinném-e az adatokat úgy, mintha egy szobába, nos,*

*vagy a nap fogott hozzá, hogy elégesse
kéziratait, vagy én vagyok idióta, egy idióta
mind a tizenegy féldrága gyűűjével. A színpadon
valódi hó. Művér a havon. Tarthat ez*

*örökké a jó értelemben? Agy, mely az évektől vagy villámtól csipkés.
A csirke kissé száraz, és/vagy tönkretetted az életem.*

A The Lichtenberg Figures kötetből

[Attól, mert a te arcodon]

*Attól, mert a te arcodon csorogtak ezek a könnyek,
még nem lesznek a tied.
A fa az elmédben*

*az enyémm.
A könnyek újraelosztása
kollektív elköteleződésünkről tanúskodik*

*a vihar és a stressz iránt,
a sportokban és a sportújságírásban érdekeltekhez*

*illő attitűdök iránt.
A konvenciók, melyek a regényekben szereplő zokogásra vonatkoznak,
nem érvényesek a kamera előtt vagy a csapatosan elkövetett*

*zokogásra.
A rangidős fiúk, ha megfosztják őket felmenőik könnyeitől,
az újjgazdagok könnyein kezdenek gúnyolódni.
Ezt nevezed te zokogásnak?*

[A madártávolat]

*A madártávolat kiemelve a madárból. Fedezz, mondja a katona a képernyőn,
bemegyek. Az az érzésünk támad, hogy meggyőzték minket, de miről? És ki volt az?
A nyilvánosság egy hipotetikus lyuk, a makulátlan főlészívódás birodalma, ahonnan az
égi anyag kirobban. Úgy hiszem, mindenki nevében szólok, kezd rá az elnök, mikor híres
utolsó mondatokat idézek.*

Az Angle of Yaw kötetből

[Nyomtasd az interferenciamintát]

*Nyomtasd az interferenciamintát zöld fóliára
Szakítsd a hologramot ketté. Így is az egész
Tájat látod, csak épp alacsonyabb felbontásban,
Csak épp az esőn át. Az irodalomban ezt hívják
Redundanciának. A referencianyálábokhoz van köze, sorokhoz,
Melyek elérnek minden levélig. Ahogy belelapoztam a
Ezt hívják esetlegességnek, mely egyfajta zene
Könyvbe, elszakítottam, így máris elégia
Ősz van. A levelek hullani kezdtek*

[A madár egy aprócska gép]

*A madár egy aprócska gép ami segít elfelejteni
A házam előtt tizenöt percenként
Elrobogó tehervonatokat nem rezegnek miattuk
A házban a tárgyak leszámítva testemet
Ami miatt úgy tűnik a házban
Minden tárgy vadul rezeg
Hogy a kérdésedre adott válaszom a tartalomra
Vonatkozik-e. Jobb ha úgy fogalmazok
A madár egy aprócska gép*

A Mean Free Path kötetből

ZÁVADA PÉTER fordításai